

Forfatter: Hjortø, Knud

Titel: Udrag fra Syner (Danske Klassikere)

Citation: Hjortø, Knud: "Syner", i Hjortø, Knud: *Syner*, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2003, s. 136. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hjort_01-shoot-idm140211094306176/facsimile.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Syner

have inspireret Hjortø. Den type skildringer findes også i Hjortøs barndomsbibel, som man var begyndt at læse mere litterært end før – både frisenkerne Georg Brandes og Ernesto Dalgas og flere med dem tog Testamenterne op som visionær digtning.

Menneskene har til alle tider drømt drømme og set syner og ad disse veje modtaget indsigter og bestemmelser, hvad enten de nu kom fra Gud eller Fanden eller var opstået ved gæring i en blød hjerne, som man sagde i tiden. Bl.a. om Johs. V. Jensens *Lisar Eiker* i det små eller Nietzsches overmenneskedrømme i det store. Hermed er tidens moderne opfattelse af synerne angivet: de er udtryk for gåskekab, tabende vanvid. Tiden var meget optaget af psykiske fænomener. Det viste sig dels ved den folkelige interesse for spiritisme, dels på højere videnskabeligt, psykologisk niveau omkring skikkelser som psykiateren Knud Pontoppidan og den eksperimentelle psykolog Edv. Lehmann i Danmark, og Sigmund Freud i Wien. Denne sidste var netop i færd med at skrive et af vor kulturs hovedværker, *Dømmetydning*, 1906, som fik uoverskuelig indflydelse på det nye århundredes digtning og syn på de sjælelige processer. Det skete ikke mindst gennem begrebet om det ubevidste, som mange i tidernes løb havde cirklet omkring, men som først nu blev sat på begreb og desuden placeret i den enkeltes sjæl og ikke i himlen eller helvede.

Også den kunstneriske teknik, den maleriske eller litterære sanseliggørelse af indre temaer, gennemløb en ændring på denne tid. Udtrykt med en kort formel: det indre blev synliggjort i det ydre – og det ydre tilbageført til det indre som skildringer af sindstilstande. J.F. Willumsen – og som ham hans digtende følgesvend Sophus Ghussen – kunne male en persons indre stemning som en ikke-naturalistisk, farvet aura omkring skikkelsen. En mindre kendt dansk maler, Johannes Nørretranders, har i sit portræt af Ernesto Dalgas malet denne tilbageløbet i et diffus, gulligt lys, som sad han i et sidekabinnet i sit eget indre inferno. Således overskred kunsten de hidtil respekterede grænser mellem indre og ydre.

Den enkelte kan opleve, at det personlige og det kosmiske glider sammen. Det har man kendt siden tidernes morgen som religiøs mystik. Men også den nye tids ateister kender til disse erfa-